

Altunizade Konağı (1989) ve konağın XIX. yüzyıl Türk sanatını aksettiren tavan süslemeleri - Üsküdar / İstanbul

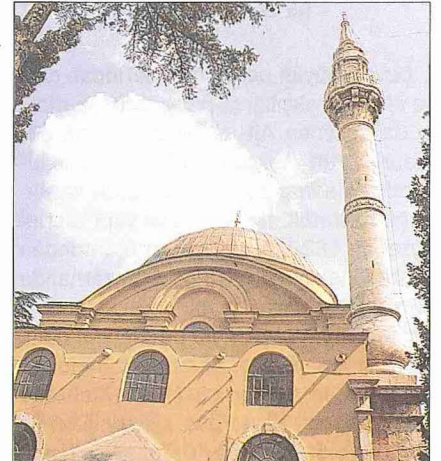
ALTUNİZÂDE KÜLLİYESİ

Üsküdar'da Altunizade Camii ile çevresindeki çeşitli yapılardan oluşan geç devir Osmanlı külliyesi.

Caminin iki kitâbesine göre 1282 (1865-66) yılında Altunizade İsmâil Zühdü Paşa tarafından yaptırılan külliye, Altunizade Konağı'nın karşısında Ord. Prof.Dr. F. Kerim Gökay (Küçük Çamlıca) ve (daha önce Koşuyolu olarak bilinen) Tophanelioğlu caddeleri ile İsmâil Paşa sokağının çevrelediği dikdörtgen bir alan üzerinde kurulmuştur. Külliye'nin cami, hamam, sıbyan mektebi, muvakkithane, akaret dükkânları, fırın ve imam-müezzin evinden oluştuğu bilinmekte ise de bazı birimleri bugün mevcut olmayıp halen bulunanlar da cami hariç süratle harap olmaktadır.

Cami, Ord. Prof. Dr. F. Kerim Gökay caddesi ile Tophanelioğlu caddesinin keşiştiği köşede, manzum kitâbeli mermer bir kapıdan girilen avlunun içinde yer alan kare planlı bir yapı olup tek kubbe ile örtülmüştür. Taş duvarlar iki kademeli yükselmekte ve silmelerle sona ermektedir. Ahşap malzemeden inşa edilen kubbe kurşunla kaplıdır ve tepesinde gösterişli bir barok alem bulunmaktadır. Kubbeyi taşıyan kemerler, uzaktan bakıldığında yarım kubbe intibayı verecek biçimde duvarlardan taşkın örülecek caminin cephelerini dekore etmiştir. Cami, son cemaat yerinin bitiştiği giriş cephesi hariç, diğer cephelerin yü-

Altunizade Camii - Üsküdar / İstanbul

ALTUNİZÂDE KONAĞI

Üsküdar Altunizade'de XIX. yüzyıla ait bir konak.

Tophanelioğlu caddesi üzerinde büyük bir bahçe içinde yer alan konak, yaklaşık 480 m²'lik bir alana inşa edilmiştir. Yapım tarihi belli olmamakla birlikte, Altunizade İsmâil Zühdü Paşa tarafından, karşısında bulunan 1282 (1865-66) tarihli külliye'den önce yaptırıldığı bilinmektedir. Harem ve selâmlık kısımlarının ayrı ayrı planlanmış olmasıyla dikkati çeker. Bugün yalnız harem kısmı mevcut olup üç katlıdır. Bina, arazinin hafif meyilli olmasından dolayı doğu yönünde subasman üzerine oturtulmuş ve bodrum bu kısma yerleştirilmiştir. Tam simetrik bir plana sahip bulunan yapının üç katı da aynı şekilde düzenlenmiştir. Katların hiçbirinde mutfak ve banyo bulunmaması, bu hizmet birimlerinin binadan ayrı olarak tasarlandıklarını göstermekte ise de izlerine bugüne kadar rastlanmamıştır.

Yapıya, batı cephesinde yer alan ve önünde iki tarafı dörder basamaklı bir sahanlık bulunan çift kanatlı bir kapıdan girilir. Her katta aynı plana göre yerleştirilmiş geniş bir sofa, bu sofadan geçilen çokgen bir salon ile koridorlara açılan odalar ve tuvaletler bulunmaktadır. Diğerlerinden daha büyük ve dışa taşkın olan köşelerdeki odalar son devir Osman-

lı mimarisinde sıkça rastlanan bir özellik, yanlardaki tuvaletlerle küçük odalar ve bunları salondan ayıran koridorlar ise Türk ev hayatına uygun düşen dikkat çekici yeniliklerdir. Taşlığın doğusunda yer alan bir iç kapıdan üst katlara çıkarılır. Konakta yalnız en üst kat salonunun tavanı manzara resimleri ile süslenmiştir. Geometrik çerçevelere alınmış olan bu resimler, üzerine yapıldıkları sıvanın yer yer dökülmesi sebebiyle gittikçe harap olmaktadır. Diğer katlardaki salonlarla odaların tavanları ise basit geometrik motiflerle süslenmiş olup çokgen planlı salonların süslemeleri, mekân planına uygun çokgen motiflerden oluşturulmuştur. Yapının mimarisinde genel olarak Türk sivil mimarisinin geleneksel izleri görülmekte ise de planlamada ve motiflerin kullanımında serbest bir uygulamaya girilerek yeni bir senteze ulaşılmıştır. Halen harap vaziyette bulunan ve özel bir şirket tarafından satın alınan köşk, aynı planda içten betonarme dıştan ahşap olarak yeniden yapılmak üzere 1989 yılında yıkılmış, ikinci kattaki manzara resimleri de sergilenmek üzere korunmaya alınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmed Râif, *Mir'at-ı İstanbul*, İstanbul 1314, s. 55; S. Erginer, *Asya Kapısı Üsküdar*, İstanbul 1966, s. 57; Günsel Renda, *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı (1700-1850)*, Ankara 1973, s. 19-26.

HAMİT KÜÇÜKBATIR